

Невмержицька Г.*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УСИНОВЛЕННЯ ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ

Відповідно до Конституції України сім'я, дитинство, материнство та батьківство охороняються державою. Українці не завжди мають змогу усиновити дітей, особливо якщо є власні, переважно через економічні причини. Тому в останній час досить актуальним стало усиновлення іноземними громадянами, яке, як показують статистичні дані, по кількості випадків іноді перевищує національне.

Питання усиновлення дітей іноземцями в Україні регулюються Конституцією, Сімейним кодексом України, Законом України «Про охорону дитинства», постановами Кабінету Міністрів [2]. Щодо уніфікованих актів у галузі міжнародного усиновлення, то діють такі акти як: Кодекс Бустаманте 1928 року, Скандинавська Конвенція 1931 року, Європейська конвенція з усиновлення дітей 1967 року, Гаазька конвенція про захист дітей та співробітництво у галузі міжнародного усиновлення 1993 року, Мінська конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 року, та інші. Україна приєдналася до Конвенції ООН про права дитини, Мінської, Європейської конвенції з усиновлення дітей.

Однією з актуальних проблем регулювання усиновлення українських дітей іноземцями (далі УІ) в Україні є те, що в нормативних актах немає самого його поняття. Існує визначення усиновлення взагалі у статті 207 Сімейного кодексу [6, с.53]. Але, як відомо, навіть схожі поняття можуть докорінно відрізнитися.

Згідно зі ст.24 Закону України «Про охорону дитинства» усиновлення дитини, яка є громадянином України, не може здійснюватися іноземцем, який не перебуває в шлюбі, за винятком, коли іноземець є родичем дитини [5].

Тривала та складна процедура УІ на практиці найчастіше призводить до того, що кандидати в батьки звертаються за допомогою до випадкових посередників, що заборонено ст. 216 Сімейного кодексу України. При цьому порушуються строки перебування дітей на обліку, не враховується вік усиновлюваних дітей. Тому в Україні слід дозволити та стимулювати діяльність некомерційних громадських агентств, які могли б бути законними посередниками в процесі здійснення УІ та узаконити діяльність по допомозі усиновлювачам, н-д, переклад, надання житла на період перебування в Україні.

Складність викликана ще й тим, що для регулювання цієї сфери правовідносин застосовуються міжнародні та міждержавні нормативно-правові акти, які мають свої особливості [1, с. 20 – 23].

Зокрема, 15 лютого 2011 року, Верховна Рада ратифікувала Європейську конвенцію про усиновлення дітей. Конвенція дозволяє всиновлювати дитину різностатевої або од-

---

* студентка 3 курсу спеціальності «міжнародне право» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Серьогін О.Ю.

ностатевій парі, що перебуває в офіційному чи цивільному шлюбі, а відповідно до Сімейного кодексу, усиновити дитину може тільки різностатєва пара, що перебуває в офіційному шлюбі. Попри це у державному департаменті з питань усиновлення та захисту прав дитини Міносвіти схвалили ратифікацію конвенції. При цьому було заявлено, що Україна як європейська держава має привести своє законодавство до європейських стандартів та внести необхідні зміни до СК. У відповідь на такі дії біля Верховної Ради після прийняття закону про ратифікацію пройшли мітинги протесту. Зважаючи на це, Верховною Радою були прийняті застереження до закону, які врахували вимоги протестуючих. В цьому контексті варто звернути увагу на гучну справу з приводу усиновлення парою бельгійських гомосексуалістів дитини, яку народила в Україні сурогатна мати в 2010 році. Фактично, це був випадок, коли Україна погодилася на усиновлення дитини одностатєвими партнерами [7].

Наступна проблема – недосконалість національного законодавства щодо усиновлення, неконкретність окремих норм законодавчих актів, які регулюють процес усиновлення. Усиновлення регулюється кількома нормативними актами різної юридичної сили, що не виключає колізій між ними.

Корупція на всіх етапах усиновлення дітей [4, с.39].

Відсутність методичних матеріалів, посібників, збірників по юридичним, психологічним, медичним аспектам усиновлення.

Відсутність цивілізованого контролю за процесом УІ та за дотриманням прав дитини після усиновлення. Контроль за дотриманням прав усиновленої дитини, що проживає за кордоном, мають здійснювати консульські установи країни перебування. Але велика кількість таких дітей не дає змогу цим органам ефективно і в повному обсязі виконувати свої функції. Тому утворення спеціальних агенцій є виправданим та необхідним [3]. Доказом на користь такої думки є приклад США, де за останні 15 років від рук нових батьків загинуло 13 дітей з країн СНД, в тому числі і з України.

З огляду на всі вищезгадані проблеми та на значущість самого інституту усиновлення вбачається за необхідне:

1) піти шляхом автономної кодифікації та прийняти єдиний акт, який би регламентував питання УІ, чітко сформулювати його норми таким чином, щоб не було простору для зловживань, якщо певних норм немає, їх потрібно створити; приєднатися до Гаазької конвенції; привести національне законодавство у сфері усиновлення у відповідність із міжнародними актами;

2) створити відкритий та доступний для всіх реєстр дітей-сиріт, регулярно публікувати його у відкритих виданнях, висвітлювати по телебаченню; проводити пропаганду усиновлення, долучатися до пропаганди, що проводиться зірками шоу- та кіно-бізнесу; заохочувати усиновителів;

3) запровадити сувору відповідальність за порушення нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини усиновлення;

4) встановити ефективний державний та громадський контроль за дотриманням прав та інтересів дітей-громадян України при УІ; об'єднати зусилля міжнародного співтовариства для контролю за дотриманням прав дітей, усиновлених громадянами іншої держави;

5) укладати двосторонні та багатосторонні договори з метою кращого врегулювання усиновлення з іноземними елементами.

Література

1. Деркаченко Ю. В. Правова забезпеченість і соціальна обумовленість міжнародного усиновлення // Юридична Україна. – 2006. – № 4. – с. 20 – 23.
2. Нормативні документи з питань міжнародного усиновлення дітей [Електронний ресурс] // Державний департамент з усиновлення та захисту прав дитини. – Режим доступу:
<http://www.ditu.gov.ua/international/10214> (14 березня 2011).
3. What Is Best For The Children? [WWW document] // Adoption Media, LLC. – URL <http://international.adoptionblogs.com/weblogs/unite-for-children> (14.03.2011).
4. Будзінська О. Правові аспекти усиновлення українських дітей, які є громадянами України, іноземцями // Юстиніан. – 2009. – №2. – с. 39.
5. Закон України „Про охорону дитинства” [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2402-14> (14 березня 2011)
6. Сімейний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. На 7 вересня 2010 року : (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алтера ; КТН ; ЦУЛ, 2010. – 78 с.
7. Україна віддала родині геїв хлопчика,якого виносила сурогатна мати [Електронний ресурс] // ТСН новини. – Режим доступу : <http://tsn.ua/ukrayina/ukrayina-viddala-rodini-geyiv-hlopchika-yakogo-vinosila-surogatna-mati.html?page=1&items=13> (14 березня 2011)